

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 18. ДЕЦЕМБРА 1891.

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 39.

УРЕЂУЈЕ А. ХАПИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМАЦ И УМЕТНОСТ.

(Наставак.)

„У тој прти сусрещете и оног човека, коме на самртничкој постељи није било жао за животом, него за уметношћу, која је сачињавала интерес и част његова живота, и који је као уметник посматрао своје мршаво, болно тело, те је, пошто је прстима повукао горе суху кожу на врату своје, рекао своме пријатељу: „То би добро било за улогу Тиберија“. Да је могао, он би одвукao своје тело на позорницу, да приказује тога тирана! Тамо би он од своје патње, од своје болести употребио оно, што би било потребно за истинитост и природност његове улоге, а остале делове свога тела принудио би да за њега не постоје. — Исто би тако он, понављајући на сцени свој крик као сироче, савладао свој бол, и не би га шта више ни осећао. У оба случаја био би он глумац, ништа друго него глумац, господар од свега, што је у њему човечанскога, као глумац доста велик и снажан, да и без помоћи своје болести себи „направи“ од бола искривљено лице и сухи врат Тиберијев, и да са свим сам од себе, па и да не изгуби свога оца, само светлошћу свога генија, нађе онај крик, који је природа силом измамила са усана његових.“

Но тако обични глумци већином не суде о својој уметности. А, бриге ме, — мисли обичан глумач — што имам да кажем на позорницу, стоји у улози, а како ћу казати, показаће ми редитељ на проби или ће ми при представи само собом пасти на ум. Осим тога си у позоришту јунак, а не мораши се излагати

никаквој опасности: сабље нису опште, а пехар са отровом напуњен је лимунадом; плескаће ти због твоје цлеменитости, а ниси принео никакве жртве; стајаћеш сваке представе с палмама у рукама, као узор врлине, а с твојим врлинама за свакидашњу потребу не ћеш имати ни најмање неизгоде.

С тога великом већином глумци не узимају озбиљно ствар своје уметности. Они мисле: Вршећи наш позив ми водимо неку радњу, која нам доноси користи и којом се честит човек може бавити. Овладала је дакле код многих глумца нека равнодушност према уметности, те је сматрају као занат.

Приличан део тако званих „великих“ уметника сасвим је забацио праву уметност. Они само теже за новцем, иду с једног гостовања на друго. Они би можда и дрва цепали, само кад би им то донело још један пут толико дохотка, колико глумачка уметност, наравно са предпоставком, да ће им то лако пасти.

Правих уметника, такових, који из чистог извора свога генија „стварају“, врло је мало наћи међу глумцима. Већина није ништа друго него папагаји, који своју улогу механично избрблјају, а при том тако хучу и дувaju, да би могли с места погасити неколико лампа у близини.

Сачував ти боже, чути од таког јуна-
ка какву класичну улогу, какав створ
призваних песника! Такав се обично огреши љуто о песничко дело, а врећа тиме

и публику. Такав ружи уметност и служи јој на срамоту.

Па кад критика такву грудну неспособност осуди и кад се публика одврати од глумца, онда се такав красни братац још чуди, каква му је неправда учињена!

Наравно, који се глумац још није потужио на публику! Ето има н. пр.

улогу, у којој је неку партију скроз пронашао, те мисли, да је у њу уложио сву своју снагу и дар. Али, сто му мука, при представи не постиже успеха та тако дивно промишљена и вешто приказана партија? Радња малакше, ситуација досадна, публила зева, а по где где опажа се и нека врста дремежа. (Свршиће се.)

ХИСТИКИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Концерат Г. Франтишка Ондричека. У уторак 10. децембра о. г.)

Чули смо га.

Па што да вам речем? Ако сте га чули, ви ме не ћете ни питати, ви сте још навек у заносу, сећајући се тог уметничког уживања, какова Нови Сад још није уживао, ни Нови Сад ни икоје друго место у јужном Словенству. Ако га пак нисте чули, најлепше моје речи не могу вам ни натукнути ма и најовлашнијега превлака тога божанственога гудала.

Читали сте, по прилици, кратки животопис младога уметника у 33-ем броју „Позоришта“, на сам дан концерта.

Да видите, како се занела за њим Будапешта, коју је усрећио седам дана пре нас, 1. децембра.

Ево како нам прича „Pester Lloyd“:

„Синоћ је, гудио Франтишек Ондричек; то је довољно било, да се дворана (велика дворана пештанске редуте) напуни дупком (bis zum letzten Winkel) старим и новим пријателима музике. Међу младим виртуозима на виолини заузима Ондричек високо, можда највише место. Свакако је најкласичнији гудач, отмени уметник, више свега уметник, а уз то је и сјајан вештак (Techniker). Пространи звук његова гудала, пун и смочан, заиста музикални приказ, који се креће великим, чистим потезима, свака прта сама племенистост и мушки снага, све му је то прибавило надимак „чешки Јоахим.“ У највишем савршенству стила (?) вије до душе достигао славног узора (Јоахима), али колики извор тощлоте и срдачности у кантилени, колико простота и колико вспичанство у изразу!“

Да се мало зауставимо на томе месту, на том у неколико условном признању пештанских извештача.

Ту се признаје нашем Ондричеку, да ни у чemu ве заостаје иза славног Јоахима, осим у „највишем савршенству стила.“ Шта је та стил

у гудачкој уметности, и како себи критичар зашиља највише савршенство тога стила?

Чини ми се да је сам извештач, у истом ставу свога извештаја, можда и нехотице, у неодољивој потреби да допуни своју мисао, одредио што је највише савршенство стила: *што више тощлоте и срдачности уз највишу простоту и величанство у изразу.*

Ја заиста само тако могу разумети, већ ако речи: „највише савршенство стила“ нису пук фраза, без икаква стварна и разумна значаја. Но тада је свакако пештански рецензент погрешно употребио у томе ставу реч *али* (aber), јер та реч хоће да оном, што пза ње долази, прида, ако не противно значење, али сасвим различито од онога, што је писац разумео у речима: највише савршенство стила.

Даље описује пештанац:

„Ретко је у кога гудала било толико снаге и умилости, толико заноса и страсти, као што је у овога. При томе се виртуозност не намеће, но се само појављује као занимљива подграда у великој тканици звукова.“

За тим долази жива, одушевљена, безусловна похвала појединих комада, од којих два најосмо и у нашем програму: Вјењавскому Полонезу (D-dur), и *Perpetuum mobile* од Рафа (у нашем листу именован је *Ric.*)

Од мађарских листова напоменућемо неколико речи из „Magyar Hirlap“-а:

„У дупком пуној великој дворани редуте слушала је данас одушевљена публика трећи популарни концерат до краја, у коме нас је Франтишек Ондричек, женијални гудач, обрадовао својим гуђењем. Сваки број програма наградила је публика бескрајним одобравањем. Најсилаје је избило одушевљење при Рафову „Perpetuum mobile“ и за тим на Вјењавскому „Легенду.“ Ретко смо чули лепшег, племенијег звука и ретко смо се толико дивили лакоћи, којом је Ондричек умео савладати од по муке најтеже техничке сметње. Тај мали прномањасти човечуљак, који не вади себи цене ни обичним позама оста-

лих гудача, тек би кад кад подигао главу и затресао гривом. И т. д.“

Толико из пештанској извештаја; а пештански су још најмање ласкави, што је лако разумети кад се сетимо, да је славни уметник наш брат по крви, да је, као што му већ име каже, верни син славног чешког народа, прави, затучани Чех од главе до пете, сваким покретом вештачких мишћа, сваким откуцајем највишим идејалима задахнутог срца — одушевљени Чех.

Да шта бисмо тек чули кад бисмо потражили светли траг тог ненадмашнога гудала по осталом свету, кад бисмо чули одушевљење, занесене усклике свих већих осредака јевропске просвете и привреде, све од Лондона до Цариграда, од Париза па до Москве! Свуд бисмо ту нашли многе просвећене, нежне душе, у којима још не престају одјекивати небески звуци тех четверожичних гусала, проврели испод чаробног додира тог чудотворнога гудала.

Па шта да речемо ми? Како да га хвали сустави Нови Сад, недограђени Београд и скорашњи Средац, како да ти мали градови славе онога, коме се диви Беч и Златни Праг, Цариград и Москва, Париз и Лондон?

Што да речемо?

Чули смо га, и благо нама!

Но уза њу смо чули и његову верну љубу, милопојну певачицу Ану Ондричкову, бившу примадону на народној чешкој опери у Златном Прагу.

Она нас је почастила двема чешким народним песмама, пуним праве словенске душевности и једрине, и великим „аријом при накиту“ из Гунодова „Фауста.“

Некима се учинило, да глас гђе Ане Ондричкове није доста снажан за примадону, која пева *Маргериту*. Имију заиста и јачи гласови. Ни *Стражилово* није висока главица:

Неси, бреже, чудо ти за око,
Не дижеш се до неба високо,

па је ипак Бранку милије од највиших швајцарских врхова.

Кога не би задовољио глас Ани, те ко би тражио јачи, томе би она могла одговорити оно, што је рекла она цура своме драгану, кад је тражио *лепишу*:

Лепицу ћеш наћи, ал' милије нећеш,
Ал' милије од менека никад ни до века!

Само ћемо напоменути, да нам се она друга, са привремом „Душа моја!“, учинила много налик на малоруске напеве, што би само доказало оно, што не треба доказа, да су све словенске мелодије задахнуте једним прадухом. За приказ те словенске прадуше као да је створен срдачни, нежни, ненаметљиви глас гђе Ане Ондричкове.

Маргеритину накитну песму из Гунодова „Фауста“, чули смо од чувенијих певачица, доста је да споменемо само Аделину Пати. Не

пада нам на ум, да упоређујем нашу смерну словенску љубичицу са поноситом ружом, са не-надмашеном италијанском „дивом.“ Уз величанственији глас долази тамо још и оркестра, која се уз певачице, као што беше Аделина, а особито несретна Марија Вилт, узалуд упине, да им је надбуба, надсвира и надгуди глас. Уз танку пратњу клавира био је смерни глас гђе Ане потпуно довољан да нам израви све оно у мањем оквиру чим би грлатије надвикале најзамашнију оркестру. Више гласа смо чули, али више душе, никада. Те тако и ми завршујемо безазленим узвиком Маргеритиним: „Oh, che gentil!“

А шта да речемо о „пратиоцу“, нашем врлом учитељу музике и пијанисти, г. Франтишку Петрику? Он је био „на муке.“ Пратити Ондричково гуђење, без дуге навике, то је велики задатак и за највећијег пијаниста. Јер Ондричек тако самосвојно изводи класичке умотворе Мендлсона, Бетовна, Вејњавскога и т. д., да би се уз име првобитнога композитора могло слободно додати и његово. Највиши је доказ уметности Петрикове, да слушаоци нису ништа запазили од његове муке. Ал' како му је било, то не питајте.

Дворана је била таман онолико пуна, колико долikuје сусталости данашњег Новог Сада. Боже мој, кад се сетим оног Новог Сада, што се онако кидаше око Јованке Стојковићеве! Нема ни пуних двадесет година, па колика разлика! Готово толико колико између — Јованке и Ондричка.

— ст. —

ПОЗОРИШТЕ.

(Раскољников.) У бечком „Burgtheater-у“ спрема се за представљање Достојевскога драма „Раскољников“, што је израђена по његовом роману: „Преступ и казна.“ Већ је држана и једна проба. Најважнију улогу у овоме комаду, — Раскољникова — приказаће новоангажовани маковски уметник *Бон*.

„Раскољников“ се давао први пут у Паризу 1888. године.

СИТИЦЕ

(Изговор.) Судија. И ви хоћете да ме уверите, да вас је глад нагнала на крађу? Којешта! Кад је ко гладан, он веће да украде цело тело!

Опшуженик. Тако је, али ја нисам имао при себи ножа, иначе би од телета одсекао две три киле.

(Опет један доказ.) Учител. Ти велиш, Пере, да је медвед сисавац, од куда знаш ти то? *Бак.* За то, што зими сиса своју шапу!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

29. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 19.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 18. ДЕЦЕМБРА 1891.

МЕХУРНЯН.

Шаљива-игра у 3 чина, написао Г. Чики, с мађарског превео М. А. Јовановић.

Редакторъ: Мильковић.

ОСОБЕ:

Игњат Шолмаји	Ружић
Сидонија, жена му	Д. Ружићка
Бела, земаљски заступник	Лукић
Серафина, жена Рабајева	С. Бакаловићка
Роберт	Марковић
Гизела	М. Марковићка
Аранка	С. Миљковићка
Миклош Рабаји, одсечни саветник	Миљковић
Димитрије Морошан	Добриновић
Тома, син му	Васиљевић
Шерепцовица, удовица	Т. Лукићка
Аладар Чупор	Спасић
Хамор	Бакаловић
Малвина, жена му	Д. Васиљевићка
Гомбош, одветник	Жикић
Банго, трговачки помоћник	Стевановић
Адолф, послужитељ код Шолмаја	Станковић
Андраш, послужитељ	Илић
Бетика, послужитељка	Т. Ловренчићева

Војничка музика петроварадинске пешачке пуковније бр. 70. свираће ове комаде:

1. „Кармен.“ Марш, од Бизета. — 2. „Славјанка.“ Мазурка, од Дубека.
3. „Пел-Мел.“ Потпuri од Штробла.

У суботу 21. децембра први пут: „Дојчин Петар“. Драмски спев у 3 одељења, написао Милан Савић. — Пре тога: „Честитам“. Шаљива игра у 1. чину, с певањем, написао Ђ. Трифковић.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 са сата после подне, а јутре на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.